

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Lucie Růžičková
advokát
IČO 631 23 606
Jana Růžičky 1165/2a
148 00 Praha 4

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
110 00 Praha 1

Zástupce

Mgr. Robert Němec, LL.M.
advokát
IČO 662 41 821
Jáchymova 26/2
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/501/2017 - 14

Praha 27. 8. 2018

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 4. 5. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 11. 3. 2005 a vydání bezdůvodného obohacení ve výši 26.991 Kč se zákonným úrokem z prodlení, takto:

- I. **Řízení o platnosti úrazového pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného a vydání bezdůvodného obohacení se zákonným úrokem z prodlení z úrazového pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného sjednaných v pojistné smlouvě č. ■, kterou dne 11. 3. 2005 uzavřeli navrhovatel, ■, a instituce, Česká pojišťovna a.s., se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, IČO 452 72 956, se podle § 14 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi zastavuje.**
- II. **Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.**

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou uzavřel s Institucí, zejm. pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a zaplacení částky ve výši uhrazeného pojistného po odečtení mimořádných výběrů a odkupného se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 11. 3. 2005 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění DYNAMIK“, s počátkem pojištění dne 12. 3. 2005 a pojistnou dobou 47 let (dále jen „Pojistná smlouva“), ve které si sjednali pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, pojištění zproštění od placení pojistného a úrazové pojištění dospělých s celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 400 Kč. V rámci životního pojištění se Instituce zavázala v případě smrti pojištěného (Navrhovatele) vyplátit oprávněné osobě pojistnou částku ve výši 100.000 Kč a kapitálovou hodnotu pojištění a v případě dožití

pojištěného (Navrhovatele) konce pojistné doby vyplatit Navrhovateli kapitálovou hodnotu pojištění.

Finanční arbitr zjistil, že Pojistná smlouva obsahuje prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzují, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění schválené představenstvem České pojišťovny a.s. dne 14. 9. 2004 pod č. j. 4, ... a Doplnkové pojistné podmínky pro sjednaná pojištění ... a byl(a) s nimi seznámen(a)“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění schválené představenstvem České pojišťovny a.s. dne 14. 9. 2004 pod č. j. 4 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění ve verzi ŽP-DPP-DYK-0004 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“), které předložili oba účastníci řízení.

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává pojištění pro případ smrti nebo dožití, tedy smlouvou o životním pojištění ve smyslu § 54 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném ke dni uzavření Pojistné smlouvy.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Finanční arbitr tedy pro účely tohoto řízení považuje Navrhovatele za spotřebitele a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistné smlouvy i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

Podle § 54 zákona o pojistné smlouvě, tedy právního předpisu, který obsahoval právní definici životního pojištění v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy mezi Navrhovatelem a Institucí, je životní pojištění pojištěním pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne určeného smlouvou jako konec pojištění, anebo pro případ jiné skutečnosti týkající se změny osobního postavení člověka. Za pojištění změny osobního postavení člověka se např. považuje svatební pojištění, pojištění narození dítěte. Pojištění pro případ úrazu a nemoci je sice stejně jako životní pojištění podkategorie pojištění osob, zákon o pojistné smlouvě ho však upravuje samostatně v § 60 a násl. a § 62 zákona o pojistné smlouvě. Obdobnou úpravu obsahuje i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který obsahuje právní definici životního pojištění v okamžiku rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí.

Finanční arbitr je příslušný řešit pouze spory ze životního pojištění. Navrhovatel a Instituce si však v Pojistné smlouvě současně sjednali i úrazové pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného. K řešení části sporu o platnost úrazového pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného (pojištění pro případ nemoci) a vydání případného bezdůvodného obohacení z úhrad na úrazové pojištění a pojištění zproštění od placení pojistného finanční arbitr příslušný není, protože tato pojištění nejsou životním pojištěním ve smyslu zákona o pojistné smlouvě a zákona o finančním arbitrovi. Pojmem Pojistná smlouva proto finanční arbitr v textu toho nálezu rozumí výhradně část týkající se životního pojištění.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí v části týkající se životního pojištění je finanční arbitr příslušný, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při nabízení a poskytování životního pojištění ve smyslu § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7

zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

2. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Pojistnou smlouvu uzavřel prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele Instituce ■, která zastupovala Instituci na základě Smlouvy o výhradním zastoupení ze dne 23. 9. 2004 (dále jen „Pojišťovací zprostředkovatel“). Navrhovatel potvrzuje, že při uzavření Pojistné smlouvy obdržel Všeobecné a Doplňkové pojistné podmínky.

Navrhovatel namítá neplatnost Pojistné smlouvy pro neurčitost rozsahu pojistného plnění. Navrhovatel namítá neurčitost pojmů „pojistné“, „běžné pojistné“, „rizikové pojistné“, „kapitálová hodnota“, „počáteční“ a „správní náklady“ a neurčitost rozúčtování nákladů mezi jednotlivé kapitálové hodnoty. Navrhovatel argumentuje, že podle pojistných podmínek se kapitálová hodnota snižuje o počáteční a správní náklady, jejich výši však není možné na základě Pojistné smlouvy nebo smluvní dokumentace stanovit. Navrhovatel tvrdí, že v důsledku terminologické nejednotnosti a nesystematičnosti pojistných podmínek nemůže dovodit rozsah pojistného plnění ze smlouvy, resp. způsob tvorby kapitálové hodnoty, což v konečném důsledku způsobuje neplatnost celé Pojistné smlouvy.

Navrhovatel tvrdí, že dokument „Přehled poplatků“, na který se odkazují pojistné podmínky, nebyl Navrhovateli při uzavření Pojistné smlouvy předán a Navrhovatel s ním nebyl seznámen. Navrhovatel argumentuje, že je nedostatečné, aby ho Instituce seznámila s existencí počátečních a správních nákladů a poplatků v rámci nepřehledných ustanovení pojistných podmínek, na které nebyl před podpisem Pojistné smlouvy upozorněn, ale nikoliv s jejich výší. Navrhovatel tvrdí, že samotná výše nákladů musí být esenciální náležitostí každé pojistné smlouvy, protože jejich výše přímo ovlivňuje část pojistného, které bude investováno v souladu se zvolenou investiční strategií. Navrhovatel tvrdí, že Instituci nic nebrání, aby Přehled poplatků přiložila k návrhu Pojistné smlouvy společně s ostatními pojistnými podmínkami. Navrhovatel s odkazem na veřejně dostupné články o netransparentnosti poplatkové struktury produktů Instituce tvrdí, že Instituce informace o poplatcích a nákladech nesdělovala systémově ani na obchodních místech ani na internetových stránkách. Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. I. ÚS 1845/11, a na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, podle kterého v souladu se zásadou poctivosti nemůže spotřebitel očekávat, že v pojistných podmínkách budou skryta ujednání, která pro něj budou nevýhodná a o kterých lze předpokládat, že pozornosti spotřebitele spíše uniknou.

Navrhovatel tvrdí, že pojištění zaniklo ke dni 11. 5. 2016 s výplatou odkupného ve výši 27.505 Kč. Navrhovatel namítá, že Instituce neoprávněně snižovala kapitálovou hodnotu pojištění o neplatně sjednané náklady a poplatky. Hodnota odkupného tak měla být vyšší, protože částka rovnající se neplatně strženým nákladům a poplatkům měla být alokována do příslušných kapitálových hodnot dle platných smluvních ujednání.

Navrhovatel namítá neplatnost Pojistné smlouvy pro neurčitost ujednání o podílení se na výnosech pojistitele. Ujednání o tom, že o přiznání podílů na výnosech rozhodne představenstvo společnosti je podle Navrhovatele nepřiměřeným ustanovením podle § 56 odst. 3 písm. c) zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „starý občanský zákoník“).

Navrhovatel tvrdí, že Instituce nesdělovala potřebné informace o nákladovosti produktu úmyslně, čímž porušila svoji povinnost vykonávat pojišťovací činnost s odbornou péčí. Navrhovatel odkazuje na úřední sdělení České národní banky ze dne 14. 5. 2012, č. 6/2012. Navrhovatel tvrdí, že mu uzavřením Pojistné smlouvy vznikla škoda ve výši nákladů

a poplatků spojených s Pojistnou smlouvou. Navrhovatel argumentuje, že škodu mu Instituce způsobila úmyslně, když musela být srozuměna s protiprávním stavem. Navrhovatel se dovolává použití desetileté promlčecí doby podle § 106 odst. 2 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010 dovozuje, že námitku promlčení vnesla Instituce v rozporu s dobrými mravy, když se nedovolává principu právní jistoty v dobré víře. Instituce si podle Navrhovatele musela být vědoma, že nesjednání podstatných náležitostí Pojistné smlouvy vede k neplatnosti Pojistné smlouvy a přijímání pojistného na jejím základě k bezdůvodnému obohacení. Navrhovatel tvrdí, že Instituce neposkytla úplné a pravdivé informace o vlastnostech a parametrech produktů životního pojištění ani pojišťovacím zprostředkovatelům, přestože tyto subjekty uzavíraly jménem a na účet Instituce pojistné smlouvy. Navrhovatel tvrdí, že Pojišťovací zprostředkovatel prezentoval Pojistnou smlouvu jako spořicí produkt. Navrhovatel současně odkazuje na marketingovou kampaň, ve které produkty investičního životního pojištění Instituce prezentovala jako „takové lepší spoření“. Finanční arbitr musí podle Navrhovatele zohlednit i specifický charakter životního pojištění, nerovné postavení stran a asymetrii plnění a zásadu poctivosti zakotvenou v § 6 nového občanského zákoníku.

Navrhovatel odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Cdo 52/2002, ze kterého podle Navrhovatele vyplývá, že finanční arbitr musí při zjištění neplatnosti Pojistné smlouvy nejprve zúčtovat veškerá vzájemná plnění, a to na principu priority, a dojít tak k závěru, která ze smluvních stran se bezdůvodně obohatila. Teprve proti nároku oprávněné strany na vydání takto zjištěného bezdůvodného obohacení může podle Navrhovatele povinná strana vznést námitku promlčení.

Navrhovatel vznáší námitku promlčení vůči případnému nároku Instituce na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy, konkrétně pak vůči nároku na vydání plnění ve formě mimořádných výběrů v celkové výši 7.298 Kč provedených Navrhovatelem v roce 2008 a 2009.

Z důvodu neplatnosti Pojistné smlouvy, případně ustanovení o poplatcích a nákladech, požaduje Navrhovatel vydání bezdůvodného obohacení se zákonným úrokem z prodlení ode dne marného uplynutí lhůty k plnění podle výzvy Navrhovatele ze dne 21. 11. 2016 do zaplacení, případně náhradu škody ve výši neoprávněně účtovaných nákladů a poplatků nebo doplatek odkupného ve výši, která bude stanovena jako rozdíl mezi nově vypočteným odkupným bez snížení kapitálové hodnoty o položky nákladů a poplatků a odkupným již vyplaceným a dále příslušenství z tohoto rozdílu ode dne následujícího po splatnosti odkupného při zániku Pojistné smlouvy do zaplacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení a práva na náhradu škody začala podle Navrhovatele běžet dne 14. 10. 2016, kdy konzultoval Pojistnou smlouvu s odborníkem, od kterého se dozvěděl o její neplatnosti.

Navrhovatel se dále domáhá určení neplatnosti Pojistné smlouvy nebo určení neplatnosti ujednání o nákladech a poplatcích. Právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy Navrhovatel spojuje s daňovými odpočty, protože v případě, že by Pojistná smlouva byla neplatná, musel by Navrhovatel učinit vůči správci daně adekvátní kroky, odlišné od případu, kdy dojde k předčasnému ukončení pojištění.

3. Tvrzení Instituce

Instituce odmítá nároky Navrhovatele co do jejich důvodu i výše.

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Pojistnou smlouvu prostřednictvím Pojišťovacího zprostředkovatele. Instituce tvrdí, že Navrhovatel při uzavření Pojistné smlouvy převzal ručně vyplněný tiskopis Životní pojištění DYNAMIK, Všeobecné a Doplňkové pojistné podmínky a byl seznámen s modelací průběhu pojištění. Navrhovatel seznámení s pojistnými podmínkami stvrdil svým podpisem v Pojistné smlouvě.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl před uzavřením Pojistné smlouvy dostatečné informace o nákladovosti produktu. Existence nákladů a poplatků vyplývá z čl. 1 bodu 3 Doplňkových pojistných podmínek. Instituce tvrdí, že Navrhovatel svým podpisem potvrdil seznámení s pojistnými podmínkami a že mu byly zodpovězeny všechny dotazy vztahující se k pojištění. Snaha Navrhovatele vyvázat se ze smluvního vztahu s argumentem, že vlastně přesně nepochopil, k čemu se zavázal, je podle Instituce v rozporu s principem poctivosti. Tím spíše nelze akceptovat nároky Navrhovatele na plnění ze vztahu již řádným a dohodnutým způsobem skončeného.

Instituce s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 3725/13 a rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 namítá, že případné neseznámení se s pojistnými podmínkami, měl-li k tomu Navrhovatel možnost, nelze přičítat k tíži Instituci ani Pojišťovacímu zprostředkovateli. Instituce argumentuje, že jí nelze přičítat subjektivně špatné rozhodnutí spotřebitele pouze proto, že je v roli silnější smluvní strany.

K námitce Navrhovatele týkající se neurčitosti pojmů „pojistné“, „běžné pojistné“ a „rizikové pojistné“ Instituce argumentuje, že pojistné a běžné pojistné je definováno zákonem o pojistné smlouvě, pojem rizikové pojistné pak představuje úplatu za pojištění rizika smrti nebo jiného rizika pojištěného. Výše pojistného za jednotlivá pojištění se určuje v souladu s čl. 4 odst. 1 Všeobecných pojistných podmínek. Ke snižování kapitálové hodnoty o rizikové pojistné, počáteční a správní náklady a poplatky a zvyšování kapitálové hodnoty o zaplacené pojistné podle bodu 2.5 Doplňkových pojistných podmínek Instituce argumentuje, že se jedná o pohyb finančních hodnot v časovém úseku, kterým je zúčtovací období.

Instituce tvrdí, že závazky spojené s uzavřeným životním pojištěním nejsou rozúčtovány mezi jednotlivé kapitálové hodnoty, ale jsou hrazeny pouze z kapitálové hodnoty s garantovanou úrokovou mírou. Z ustanovení čl. 2.6 Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že do kapitálové hodnoty je umístěna taková část běžného pojistného, která pokryje závazky s uzavřenou smlouvou, a dále pak taková část běžného pojistného, kterou do této kapitálové hodnoty alokuje sám pojistník.

Pokud jde o námitku Navrhovatele, že v Pojistné smlouvě není dostatečně určen způsob, jakým se oprávněná osoba podílí na výnosech pojistitele ve smyslu § 4 odst. 1 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, Instituce argumentuje, že tuto povinnost má pouze v případě, že je ve smlouvě toto podílení se na výnosech dohodnuto, což v Pojistné smlouvě není. Instituce tvrdí, že článek, na který Navrhovatel odkazuje, se týká podílu na výnosech z finančního umístění aktiv, nikoliv podílu na výnosech pojistitele.

Instituce vznáší námitku promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy pro omyl ve smyslu § 49a starého občanského zákoníku a případně uplatněného práva na vydání bezdůvodného obohacení. Instituce argumentuje, že Navrhovatel se neplatnosti dovolával nejdříve přípisem doručeným Instituci v roce 2016, tedy po téměř jedenácti letech od chvíle, kdy tak mohl poprvé učinit.

Instituce vznáší námitku promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení, resp. náhrady škody pro případ celkové i částečné neplatnosti Pojistné smlouvy ve vztahu k pojistnému (případně účtovaným nákladům a poplatkům) zaplacenému do 25. 11. 2014, tj. více než dva roky před datem podání návrhu na zahájení řízení u finančního arbitra ve smyslu § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku.

4. Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Navrhovatel v rámci smírného řešení požadoval vrácení veškerého uhrazeného pojistného sníženého o rizikové pojistné a zaplacení zákonného příslušenství pohledávky. Instituce trvala na neoprávněnosti uplatněného nároku a na zamítnutí podaného návrhu.

Smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

5. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je platnost Pojistné smlouvy a nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 26.991 Kč se zákonným úrokem z prodlení.

5.1 *Skutková zjištění*

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu dne 11. 3. 2005 s pojistnou dobou 47 let, s počátkem pojištění dne 12. 3. 2005, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele s pevnou pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 100.000 Kč a s pojištěním zproštění od placení pojistného a úrazovým pojištěním dospělých, s měsíčním běžným pojistným ve výši 400 Kč;
- b) s účinností od 12. 9. 2010 se strany dohodly na zvýšení běžného pojistného na částku 567 Kč se zvýšením pojistné částky u úrazového pojištění, a dále s účinností od 12. 3. 2014 se strany dohodly na snížení běžného pojistného na částku 300 Kč a zrušení pojištění zproštění od placení pojistného a úrazového pojištění dospělých;
- c) Navrhovatel celkově na základě Pojistné smlouvy zaplatil Instituci pojistné za všechna sjednaná pojištění ve výši 61.794 Kč, poslední platbu Navrhovatel zaplatil dne 17. 3. 2016 ve výši 300 Kč;
- d) dne 31. 3. 2008 Navrhovatel učinil mimořádný výběr ve výši 3.438 Kč a dne 6. 8. 2009 mimořádný výběr ve výši 3.860 Kč, tedy v celkové výši 7.298 Kč;
- e) pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo na základě žádosti Navrhovatele ze dne 3. 3. 2016 s výplatou odkupného ve výši 27.505 Kč dne 13. 5. 2016.

5.2 Rozhodná právní úprava

Navrhovatel a InSTITUTE uzavřeli Pojistnou smlouvu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a starého občanského zákoníku.

Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014 a nahradil zákon o pojistné smlouvě i starý občanský zákoník, se tímto zákonem (myšleno novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“, přičemž podle odstavce 3 téhož ustanovení se právní poměry, na které se nevztahuje odstavce druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy, tedy zákonem o pojistné smlouvě a starým občanským zákoníkem.

5.3 Rozhodná smluvní úprava

Finanční arbitř ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel neměl před podpisem Pojistné smlouvy k dispozici všechny potřebné dokumenty a nemohl si je tedy řádně prostudovat, případně že by nemohl podpis Pojistné smlouvy odložit o dobu k jejich prostudování potřebnou. Naopak, i sám Navrhovatel potvrdil, že při uzavření Pojistné smlouvy Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky obdržel.

Právní vztah založený Pojistnou smlouvou se tedy řídí Pojistnou smlouvou, Všeobecnými pojistnými podmínkami a Doplňkovými pojistnými podmínkami.

5.4 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitř nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitř „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitř odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl

žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou – při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určí, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Rovněž v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

K tvrzenému právnímu zájmu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu uplatněných daňových odpočtů finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel v řízení neprokázal, že by využíval v souvislosti s Pojistnou smlouvou daňové výhody. Avšak i za situace, kdy by si Navrhovatel snižoval daňový základ v souvislosti s pojistným zaplaceným za životní pojištění, v souladu s § 15 odst. 6 zákona o daních z příjmů má Navrhovatel povinnost dodanit uplatněné odpočty již v souvislosti s předčasným ukončením Pojistné smlouvy. Finanční arbitr neshledal v tvrzených daňových aspektech právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Protože samotný návrh na plnění v posuzovaném případě řeší celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za celou dobu trvání smluvního vztahu), neboť pojištění založené Pojistnou smlouvou skončilo, má finanční arbitr za to, že není dán právní zájem na tom, aby finanční arbitr určil autoritativním výrokem, že Pojistná smlouva je neplatná. Otázka platnosti Pojistné smlouvy je v posuzovaném případě pouze předběžnou otázkou k právu na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy, která je z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra patrná.

5.5 Posouzení platnosti Pojistné smlouvy

Finanční arbitr posuzoval, zda smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek o strhávání nákladů a rizikového pojistného, které Instituce Navrhovateli strhávala, jsou určitá ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, podle kterého platí, že „[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.“

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě musí mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1242/2005, že „[j]de-li o právní úkon, pro který je stanovena

pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán.“

Všechna ujednání Pojistné smlouvy tedy musí být písemná a zaznamenaná určitě a srozumitelně. Určitost je chápána jako kvalita obsahu právního úkonu (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1122/2010: *„Určitost představuje kvalitu obsahu právního úkonu; právní úkon je neurčitý, jestliže se jednajícím nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlénout ani za použití výkladových pravidel“*).

Právní úkon není neurčitý, lze-li jeho obsah vyložit výkladem, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005: *„[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit.“*

5.5.1 Ujednání o počátečních a správních nákladech

Podle čl. 1 bodu 2.1 Doplnkových pojistných podmínek platí, že *„2.1 Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad.“*

Finanční arbitr z vyjádření Instituce zjistil, že odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění správní náklady v rozmezí 27,28 Kč až 37,45 Kč a počáteční náklady v rozmezí 13,13 Kč až 16,44 Kč.

Z Doplnkových pojistných podmínek však není ani výkladem seznatelná reálná výše ani způsob, který by vedl ke stanovení poměrné výše nákladů k placenému běžnému měsíčnímu pojistnému, které Instituce Navrhovateli strhává. Doplnkové pojistné podmínky nejsou doplněny žádným dalším ujednáním, které by upřesňovalo výši počátečních a správních nákladů (upřesnění výše počátečních a správních nákladů neobsahují ani Institucí předložené sazebníky poplatků).

Z Doplnkových pojistných podmínek vyplývá, že Instituce uplatňuje na vrub Navrhovatele jisté náklady, ty však nelze v rámci smluvního textu v žádné podobě identifikovat, resp. individualizovat, a nelze tudíž ani určit výši těchto počátečních nákladů a jiných nákladů, a to ani přibližně, což potenciálně vede k absurdnímu důsledku stržení např. každého celého běžného pojistného. Je pak právně irelevantní vzhledem k posuzování platnosti strhávání počátečních a správních nákladů, že se Navrhovatel a Instituce Pojistnou smlouvou po určitou dobu řídili. Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98, že *„platné právo neumožňuje zpětné zhojení vad právních úkonů absolutně neplatných (konvalidaci).“*

Přístup a závěry finančního arbitra jsou též v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 661/2008, kde v tomto sporu podle článku X, bod 2.6 leasingové smlouvy v případě úplného zničení nebo odcizení předmětu leasingu náležely žalobkyni (leasingové společnosti) mj. *„odúročené finanční služby“*. Smlouva samotná ani obchodní podmínky však nestanovily, jakým způsobem má být odúročení finanční služby provedeno, pojem finanční služby nedefinují, tento pojem není uveden ani ve splátkovém kalendáři. Soud prvního stupně proto došel k závěru, že ujednání obsažené v článku X, bod 2.6 obchodních podmínek, které jsou nedílnou součástí smlouvy mezi účastníky uzavřené (podle jejíhož obsahu vztahy mezi účastníky posuzoval), je absolutně neplatné podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Nejvyšší soud tento názor potvrdil následovně: *„S ohledem na skutková zjištění soudy učiněná vztahující se k obsahu smlouvy a obchodních podmínek i splátkového kalendáře jako jejích součástí považuje dovolací soud*

za správný závěr o neurčitosti pojmu "odúročená finanční služba" a s tím související závěr o neplatnosti příslušné části článku X. bod 2.6. smlouvy podle § 37 odst. 1 obč. zák."

Ujednání o strhávání počátečních, správních nákladů v čl. 1 bodu 2.1 Doplňkových pojistných podmínek je tedy neurčité a podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatné.

5.5.2 Ujednání o rizikovém pojistném

Čl. 1 bod 1.5 a 1.6 Doplňkových pojistných podmínek upravuje rizikové pojistné takto: „1.5 Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za pojištění pro případ smrti a o rizikové pojistné za další sjednaná pojištění. 1.6 Rizikové pojistné za pojištění pro případ smrti a rizikové pojistné za další sjednaná pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného.“

Finanční arbitr z Institucí předložené Tabulky měsíčního rizikového pojistného a nákladů za dobu trvání pojištění zjistil, že Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění rizikové pojistné v rozmezí 7,56 Kč až 16,07 Kč za pojištění smrti.

V Pojistné smlouvě ani v Doplňkových pojistných podmínkách nebo jiných smluvních dokumentech, které tvoří součást Pojistné smlouvy, přitom není sjednána výše rizikového pojistného, které si Instituce strhává na pojištění smrti (tj. výše, v jaké Instituce rizikové pojistné strhávala, nemá jakoukoliv oporu ve sjednané Pojistné smlouvě).

Ujednání čl. 1 bodu 1.5. a 1.6. Doplňkových pojistných podmínek jsou tedy neplatná pro neurčitost ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a finanční arbitr odkazuje na důvody, kvůli kterým shledal neplatnost ujednání o počátečních a správních nákladech.

5.5.3 Ujednání o odkupném

Podle čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek platí, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistně technických zásad.“

Doplňkové pojistné podmínky v čl. 1 bod 6.3. doplňují toto ustanovení tak, že „[o]dkupné se určuje jako část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku pojištění.“

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě přitom stanoví, že „[p]ro účely tohoto zákona se rozumí odkupným část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění“.

Finanční arbitr chápe výše uvedené ustanovení zákona o pojistné smlouvě jako povinnost Instituce jako odborníka spočítat v případě ukončení smlouvy konkrétní výši odkupného. To však neznamená, že by Instituce s Navrhovatelem neměla povinnost si soukromoprávně sjednat, jak Instituce výši odkupného vypočte např. tzv. odkupným koeficientem (x % kapitálové hodnoty pojistné smlouvy atd.). Toto ustanovení je spíše veřejnoprávního charakteru a míří na skutečnost, že pojišťovna musí mít výši odkupného nastavenou v souladu s pojistně matematickými metodami, tj. aby výše odkupného neohrožovala pojistný kmen atd.

Finanční arbitr vymezení odkupného pouze odkazem ve Všeobecných pojistných podmínkách na pojistně technické zásady a v Doplňkových pojistných podmínkách odkazem

na pojistně matematické metody bez dalšího, se kterými se navíc pojistník, v tomto případě Navrhovatel, neměl možnost před uzavřením Pojistné smlouvy seznámit, a které nejsou její součástí, nepovažuje za dostatečně určité ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Ujednání čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek a čl. 1 bodu 6.3. Doplňkových pojistných podmínek jsou tedy neplatná.

5.5.4 Posouzení platnosti Pojistné smlouvy jako celku

Finanční arbitr shledal neplatnost ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném.

Podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že *„[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“*

K částečné neplatnosti právního úkonu finanční arbitr odkazuje na ustálený přístup Nejvyššího soudu, vyjádřený např. v rozhodnutí ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1867/2012: *„oddělitelnost částí právního úkonu od ostatního jeho obsahu je třeba vždy dovodit výkladem z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo (§ 35 obč. zák.). Neoddělitelnost je tak třeba chápat ve smyslu obsahovém nikoliv reálné neoddělitelnosti; podle zásady favor negotii je pak třeba dávat přednost přístupu, který jinak zachovává ostatní části smlouvy (v projednávaném případě dohodu žalobkyně a žalované o provizi ve výši 5 % z kupní ceny od 7.073.820,- Kč do 7.527.269,- Kč a ve výši 6 % z kupní ceny 7.527.270,- Kč).“*

Při posuzování věci z pohledu oddělitelnosti právního úkonu vyšel finanční arbitr ze zákonné definice pojistné smlouvy uvedené v § 2 zákona o pojistné smlouvě, že *„[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“*

Rozhodný je tedy závazek pojistníka platit pojistné a tomu odpovídá závazek pojistitele vyplatit pojistné plnění.

Vůle Instituce vyplatit pojistné plnění v kapitálové hodnotě snížené o náklady a rizikové pojistné byla zásadní při uzavírání Pojistné smlouvy. Finanční arbitr nezjistil, že by cílem, se kterým uzavřela Instituce Pojistnou smlouvu, nebylo poskytnout sjednaný pojistný produkt a nebylo současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, nicméně neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném tento účel narušuje a finanční arbitr z toho dovozuje, že Instituce by bez nákladů a rizikového pojistného Pojistnou smlouvu neuzavřela, protože by poskytovala pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech a rizikovém pojistném, nejsou proto ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku oddělitelná od ostatních ujednání pojistných podmínek a Pojistná smlouva je tudíž neplatná jako celek.

5.6 Vydání bezdůvodného obohacení a námitka promlčení

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, že *„(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“*

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že *„[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal“.*

Instituce se v tomto případě na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila přijatým pojistným a Navrhovatel vyplacenými mimořádnými výběry a vyplaceným odkupným. Vzhledem ke své zákonem stanovené příslušnosti se finanční arbitr zabýval pouze platbami pojistného za životní pojištění, a nikoliv platbami pojistného za pojištění zproštění od placení pojistného a za úrazové pojištění dospělých.

Instituce vznesla v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení pro vydání bezdůvodného obohacení pro případ neplatnosti Pojistné smlouvy. Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 4. 5. 2017. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého na straně Instituce.

Navrhovatel současně vznesl námitku promlčení pro vydání bezdůvodného obohacení spočívajícím v mimořádném výběru ze dne 31. 3. 2008 ve výši 3.438 Kč a ze dne 6. 8. 2009 ve výši 3.860 Kč. Finanční arbitr nezjistil, že by Instituce vznesla v řízení před finančním arbitrem námitku započtení bezdůvodného obohacení na straně Navrhovatele z neplatné Pojistné smlouvy, aby mohl nastat důsledek předpokládaný v § 112 starého občanského zákoníku, a proto uzavírá, že promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého z neplatné Pojistné smlouvy na straně Navrhovatele plyne od okamžiku poskytnutí každého jednotlivého plnění Navrhovateli nepřetržitě.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného plnění je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že *„[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.“*

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá, resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že *„[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.“*

Pokud jde o vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby, pak odkazuje finanční arbitr na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu, že *„[v]e vzájemném vztahu subjektivní a objektivní promlčecí doby se právo promlčí uplynutím jedné z nich i tehdy, běží-li ještě druhá promlčecí doba“* (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).

Stran počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení Nejvyšší soud konstantně judikuje, že *„[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby podle § 107 odst. 1 obč. zák. je tedy rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro začátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení se vyžaduje skutečná (prokázaná) a nikoli jen předpokládaná vědomost oprávněného. K tomu dochází tehdy, kdy oprávněný zjistí takové skutkové okolnosti, které mu umožní uplatnit jeho právo žalobou u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je pak rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná“* (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005).

Finanční arbitr zjistil, že prokazatelnou vědomost o vzniku bezdůvodného obohacení Navrhovatel získal nejpozději při zániku pojištění s výplatou odkupného ve výši 27.505 Kč dne 13. 5. 2016, protože současně věděl, že na pojistném Institutu celkově zaplatil 61.794 Kč. Podobnou informaci však získal již v rámci telefonického hovoru na infolince Instituce dne 23. 3. 2016. V tento okamžik si Navrhovatel mohl učinit závěr o tom, že utrpěl

finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp. že se Instituce na jeho úkor obohatila a že neuzavřel spořicí produkt bez poplatkové struktury, jak mu podle jeho tvrzení produkt prezentoval Pojišťovací zprostředkovatel. Finanční arbitr z předložených podkladů nezjistil, že by Navrhovatel o vzniku bezdůvodného obohacení, resp. o účtovaných poplatcích a jejich výši, prokazatelně věděl dříve (z výročních dopisů adresovaných Navrhovateli sice vyplývá výše zaplaceného pojistného za celou dobu trvání pojištění a současně výše kapitálové hodnoty, Instituce však neprokázala, že tyto výroční dopisy Navrhovateli doručila).

Jelikož od okamžiku počátku plynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení (březen 2016) neuplynula do zahájení řízení před finančním arbitrem doba dvou let, použije se pro posouzení promlčení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení objektivní tříletá lhůta, což znamená, že za mezní datum rozhodné pro promlčení vydání bezdůvodného obohacení je den 4. 5. 2014, tj. tři roky před podáním návrhu na zahájení řízení k finančnímu arbitrovi. Protože je Pojistná smlouva absolutně neplatná, začala běžet objektivní promlčecí doba faktickým zaplacením každého běžného pojistného.

Pokud by se Instituce měla bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí lhůty promlčecí lhůta desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém vyslovil závěr, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázaná.*“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy nebo že by neměla v úmyslu poskytnout pojistné plnění v případě nastalé pojistné události. Instituce prováděla změny v Pojistné smlouvě na základě žádostí Navrhovatele a při dožití konce sjednané pojistné doby Instituce Navrhovateli vyplatila pojistné plnění. Finanční arbitr nezjistil úmysl Instituce bezdůvodně se přijímáním pojistného na úkor Navrhovatele obohacovat a pro posouzení promlčení v tomto případě nemůže finanční arbitr desetiletou promlčecí dobu použít.

K námitce promlčení v rozporu s dobrými mravy Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, že „*[u]platnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne*

28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.

Z předložených podkladů finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení.

Neplatnosti Pojistné smlouvy se dovolává Navrhovatel a nikoli Instituce. Jestliže Navrhovatel k rozporu námitky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistnou smlouvu s vadami způsobujícími její neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námitky promlčení s dobrými mravy.

K námitce Navrhovatele, že by finanční arbitr měl zohlednit specifický charakter investičního životního pojištění co do postavení smluvních stran a dlouhodobosti produktu, finanční arbitr odkazuje, že zákonodárce včlenil do občanského zákoníku lhůty pro uplatnění práva domáhat se vydání bezdůvodného obohacení (náhrady škody) za účelem zachování právní jistoty ve vzájemných vztazích, jakož i k ochraně legitimního očekávání. Pod spravedlivým a rovnovážným uspořádáním práv a povinností vyplývajících z neplatné pojistné smlouvy není možné bez dalšího spatřovat jen právo na vrácení toho, co si smluvní strany vzájemně plnily; naopak je potřeba brát v úvahu veškerá zákonná i smluvní práva a povinnosti, která se na posuzovanou situaci vztahují, a to včetně ustanovení o promlčení.

Protože finanční arbitr posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, jako důvodnou, zabýval se pouze tím, jakou částku zaplatil Navrhovatel na pojistném za životní pojištění ve třech letech předcházejících podání návrhu, protože pojistné zaplacené před 4. 5. 2014 se promlčelo uplynutím objektivní tříleté promlčecí doby podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku. Navrhovatel s účinností od 12. 3. 2014 zrušil pojištění zproštění od placení pojistného a úrazové pojištění dospělých, a proto celé běžné pojistné placené v posuzovaném období je pojistným za životní pojištění. Finanční arbitr z výpisu plateb pojistného předloženého Institucí zjistil, že Navrhovatel v období od 4. 5. 2014 do data zániku pojištění uhradil Instituci za životní pojištění pojistné v celkové výši 6.900 Kč.

Finanční arbitr posoudil jako důvodnou i námitku promlčení, kterou vznesl Navrhovatel ohledně nároku na vydání bezdůvodného obohacení spočívajícím v mimořádném výběru Navrhovatele ze dne 31. 3. 2008 ve výši 3.438 Kč a ze dne 6. 8. 2009 ve výši 3.860 Kč, a konstatuje, že tyto nároky jsou promlčené, protože od jejich zaplacení uběhla objektivní tříletá promlčecí doba, aniž by Instituce učinila úkon, kterým by se zastavil běh promlčecí doby. Z předložených podkladů dále vyplývá, že Instituce Navrhovateli při skončení pojištění z Pojistné smlouvy vyplatila dne 13. 5. 2016 odkupné ve výši 27.505 Kč, u něhož objektivní tříletá promlčecí doba ještě neuběhla, a proto nárok na vydání tohoto plnění, které představuje bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele, není promlčený.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, že „byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (dnešní terminologií bezdůvodných obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků...Tyto teoretické i judikatorní závěry vycházejí z toho, že ustanovení § 457 obč. zák. upravuje (oproti dalším skutkovým podstatám bezdůvodného obohacení) povinnosti účastníků, kteří si navzájem plnili na základě neplatné nebo zrušené smlouvy, zvláštním způsobem; totiž tak, že požadavek jedné smluvní strany, aby jí bylo druhou smluvní stranou vráceno plnění, jež jí poskytla,

může uspět, jen je-li žadatelem navenek deklarována i připravenost vrátit to, co na základě takové smlouvy obdržel od druhé smluvní strany on sám (jde-li o žalobu, musí se uvedený závazek promítnout i do znění tzv. žalobního petitu). V případě povinnosti vrátit si oboustranně plnění jde v režimu ustanovení § 457 obč. zák. o tzv. synallagmatický (vzájemně podmíněný) závazek (srov. k tomu dále ustanovení § 560 odst. 1 obč. zák.). Jsou-li obě plnění peněžítá nebo jde-li o plnění, za něž musí být poskytnuta náhrada v penězích (srov. dikci § 458 odst. 1 obč. zák.), pak se specifická povaha ustanovení § 457 obč. zák. projevuje i tím, že v soudním řízení o žalobě o vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy lze přiznat pouze vrácení toho, oč peněžité plnění žalobce (nebo peněžítá náhrada za ně) přesahuje peněžité plnění (nebo peněžitou náhradu za ně) poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným. Při takovém postupu se nevyžaduje (nepředpokládá) projev směřující k započtení. Na platnosti vyslovených závěrů, k nimž se i nadále ve své rozhodovací praxi hlásí, nevidí Nejvyšší soud důvodu cokoliv měnit ani pro případ, že jeden nebo oba účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy jsou v konkursu...Také dobová úprava institutu započtení v občanském zákoníku (srov. ustanovení § 97 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992, zmíněné i v R 26/1975) totiž zakazovala jednostranný zápočet některých pohledávek; v režimu ustanovení § 457 obč. zák. se však takový zákaz neprosadil...v intencích ustanovení § 457 obč. zák. vzniká povinnost vrátit plnění (a tedy i „právo na vrácení“) již v okamžiku přijetí takového plnění (předcházejícímu prohlášení konkursu). K tomuto okamžiku se vypořádávají (způsobem plynoucím z R 26/1975 a R 15/1989) i vzájemně poskytnutá plnění...“.

Námítku Navrhovatele, že při vzájemném zúčtování pohledávek je nutné nejprve s použitím principu priority dojít k závěru, která ze stran se obohatila, a teprve proti takto zjištěnému nároku je možné vznést námítku promlčení, musí finanční arbitr odmítnout. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002, na které Navrhovatel odkazuje, Navrhovatelem uvedený způsob vypořádání nevyplývá. Podle uvedeného rozsudku platí, že v řízení o žalobě o vrácení plnění z neplatné smlouvy lze přiznat pouze vrácení toho, oč peněžité plnění žalobce přesahuje peněžité plnění poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným, a že při takovém postupu se nevyžaduje projev směřující k započtení. Tento závěr finanční arbitr nijak nerozporuje a nerozporuje ani část závěru, že v intencích § 457 starého občanského zákoníku vzniká povinnost vrátit plnění již v okamžiku přijetí takového plnění, a že k tomuto okamžiku se vypořádávají i vzájemně poskytnutá plnění. V uvedeném řízení však šlo o to, zda může v konkurzním řízení dojít při vzájemném vypořádání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy k započtení, které je jinak v konkurzním řízení nepřipustné, přičemž závěrem bylo, že jde-li o vypořádání vzájemných plnění při neplatnosti smlouvy podle § 457 starého občanského zákoníku, je započtení možné, zatímco u vypořádání bezdůvodného obohacení vzniklého z jiných právních důvodů, započtení možné není. U pojistných smluv, kde je poskytováno opětující plnění, které navíc není podmíněno plněním druhé smluvní strany, je však situace složitější. Zatímco Navrhovatel plnil Instituci formou opětujícího se plnění od počátku do konce Pojistné smlouvy, Instituce plnění, které představuje bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele, poskytla jednorázově (i když opakovaně), a to formou vyplacení mimořádných výběrů a odkupného. Pokud finanční arbitr vychází ze skutečnosti, že bezdůvodné obohacení na straně Instituce vznikalo postupně každým zaplaceným pojistným, bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele naopak vzniklo dnem vyplacení jednotlivých mimořádných výběrů a odkupného. K vypořádání vzájemných plnění tak nemůže dojít k okamžiku zaplacení každého pojistného, když bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele, se kterým se má bezdůvodné obohacení na straně Instituce vypořádat, ještě nevzniklo. Má-li vůbec dojít k vypořádání vzájemně poskytnutých plnění, je nutné, aby vzniklo bezdůvodné obohacení nejen na straně jedné smluvní strany, ale i na straně druhé smluvní strany, a proto nemůže dojít k vypořádání bezdůvodného obohacení k okamžiku zaplacení každého jednotlivého pojistného od počátku uzavření Pojistné smlouvy, jak tvrdí Navrhovatel. Uvedené rozhodnutí navíc neřeší otázku vzájemného vypořádání nároků na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy právě s ohledem na částečné

promlčení nároku jedné ze smluvních stran, resp. otázku promlčení nároku na vydání bezdůvodného obohacení neřeší vůbec, a proto nemůže odůvodnit změnu dosavadní praxe finančního arbitra při započtení vzájemně poskytnutých plnění v případě absolutně neplatné pojistné smlouvy, je-li část nároku pro vydání bezdůvodného obohacení promlčená.

Finanční arbitr odkazuje i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 33 Odo 791/2005, které potvrzuje, že právo na vydání bezdůvodného obohacení (resp. povinnost k vydání bezdůvodného obohacení) vzniká oběma stranám neplatné smlouvy a okamžik ke kterému se staví běh promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, se posoudí podle § 112 starého občanského zákoníku: „Podle § 112 obč. zák. nastává stavení promlčecí doby, je-li v promlčecí době (t.j. nejpozději v její poslední den) uplatněno právo u soudu anebo u jiného příslušného orgánu. K uplatnění práva u soudu přitom dochází většinou žalobou na plnění podle § 79 odst. 1 a § 80 písm. b) o. s. ř., popř. vzájemnou žalobou podle § 97 odst. 1 o. s. ř. či projevem žalovaného směřujícím k uplatnění pohledávky k započtení vůči žalobci ve smyslu § 98 o. s. ř. Protože vzájemná žaloba je rovněž žalobou, platí pro ni vše, co občanský soudní řád spojuje s tímto procesním úkonem (zejména v § 79 až § 83 o. s. ř.). S podáním vzájemné žaloby jsou proto spojeny také hmotněprávní účinky zahájení řízení, včetně stavení běhu promlčecích dob, ledaže zákon stanoví jinak. V občanskoprávních vztazích ke stavení promlčecí doby dochází zásadně dnem podání vzájemné žaloby u soudu, na rozdíl od obchodních věcí, kde platí speciální úprava obsažená v § 404 odst. 1 obch. zák. (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2007, sp. zn. 33 Odo 611/2005). Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Ze zákona tak vzniká synallagmatický závazek, v němž je povinnost obou stran k plnění na sebe vzájemně vázána. Každému z účastníků zrušené nebo neplatné smlouvy se tak zakládá právo na vydání toho, co druhé smluvní straně poskytl a povinnost vrátit plnění, které sám podle takové smlouvy obdržel. Občanský zákoník pro tento případ nemá samostatnou úpravu otázky promlčení ani stavení promlčecí doby tohoto synallagmatického závazku; proto se použijí ustanovení § 107 obč. zák. a § 112 obč. zák. [...] Na základě neplatné smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 21. 1. 1991 se žalobkyni dostalo finančního plnění a žalovaná získala možnost užívat její nemovitost. Nebylo však namístě aplikovat § 107 odst. 3 obč. zák., jelikož v dané věci stojí proti sobě dvě práva na peněžitě plnění, tedy dvě promlčitelná práva. Na straně žalované je to právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení ve výši finanční částky poskytnuté žalobkyni žalovanou na nájemné, na straně žalobkyně právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení spočívající v náhradě za užívání nemovitosti žalovanou (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2003, sp. zn. 33 Odo 773/2002 a usnesení ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 951/2003).“

Finanční arbitr po zohlednění důvodně vznesených námitek promlčení zúčtoval, co si Navrhovatel a Instituce vzájemně poskytli, tedy že Navrhovatel zaplatil Instituci nepromlčené běžné pojistné za životní pojištění v celkové výši 6.900 Kč a Instituce při skončení pojištění Navrhovateli vyplatila odkupné ve výši 27.505 Kč. Protože Institucí vyplacené odkupné je vyšší než Navrhovatelem zaplacené nepromlčené pojistné, finanční arbitr nemůže Navrhovateli z titulu bezdůvodného obohacení nic přiznat.

6. K výrokům nálezu

Pokud finanční arbitr není příslušný rozhodnout o předmětu sporu, jedná se ve smyslu § 9 písm. a) zákona o finančním arbitrovi o nepřípustný návrh, a proto finanční arbitr návrh v části týkající se úrazového pojištění dospělých a pojištění zproštění od placení pojistného podle § 14 odst. 1 písm. a) téhož zákona zastavil.

V důsledku zjištěné neplatnosti Pojistné smlouvy pro neurčitost nákladů, poplatků a rizikového pojistného finanční arbitr zúčtoval, co si strany neplatné smlouvy byly povinny vrátit, a shledal, že po zohlednění námitek promlčení, které účastníci v řízení důvodně

vznesli, Navrhovateli nemůže z titulu nároku na vydání bezdůvodného obohacení přiznat žádné plnění. Protože finanční arbitr nezjistil ani právní zájem Navrhovatele na samotném určení neplatnosti Pojistné smlouvy, návrh Navrhovatele ve zbytku zamítl.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce 28eggh
Instituce – datová schránka zástupce 5pcgssn

